

Műszaki muzeum Budapesten

Buda egyik legérdekesebb részén a Déli vasút régi igazgatósági és telfelügyelőségi épületeiben kevesek által ismert *mesés gyűjtemény* ékeskedik: a *magyar műszaki muzeum*. Három éve hirdeti már szép célját és nemes feladatát, hogy bemutassa a magyar nemzet műszaki művelődésének, a műszaki tudományok összes területein kifejtett munkásságának egész történeti fejlődését. Hogy igazolja és kimutassa mit alkotott, történetelt és hozott létre a magyar tehetség.

A muzeum létesítésére az első lépést az 1896. évi ezredéves kiállítás alkalmával megtartott magyar technikus kongresszuson tették meg, amikor önálló magyar műszaki muzeum létesítését határozták el. Másodszor 1908-ban velődött fel a muzeum létesítésének terve. 1909 elején a kereskedelmi miniszter elrendelte a meglévő tárgyak összegyűjtését, megígérte a költségeket és ezzel a muzeum felállítását elhatározta. Helyiség hiányában azonban ez is csak határozat maradt.

Végre a világháború utolsó éveiben *Lósy Schmidt Ede dr.*, a mérnökegyetemi könyvtárosa, belátva, hogy értekezletekkel és bizottságok alakításával nem lehet muzeumot alakítani, hozzáfogott a magyar műszaki tudományok történetének feldolgozásához. Ugyanakkor kimagaslóbb műszaki eredményeket bemutató irott, rajzbeli és tárgyi emlékek összegyűjtését is megkezdte a Magyar Mérnök- és Építész Egylet védőszármányai alatt. 1921-ben megalapította a Technikatörténeti Gyűjteményét.

A lassu vajadásnak 1934-ben lett vége, amikor a kereskedelmi miniszter megbízta *Lósy Schmidt Edét*, hogy a muzeumnak *keressen helyet*. Így jutott el aztán a Déli vasút egykori igazgatósági és felügyelőségi épületének 27 szobájába és három folyosórészbe a magyar műszaki muzeum.

Munkájának és gyűjtésének szerelmese és tudósa *Lósy Schmidt dr.*, aki fáradtságot nem ismerő szorgalommal 1936-ra szakszerűen és tetszetősen elrendezte a muzeumot és bemutatta a szakköröknek. *Azóta dolgozik, gyűjt, buvárkodik, ás, kutat, ír, fut, előadást tart, hogy a muzeum minél nagyobb, szebb, szakszerűbb és teljesebb legyen.*

A muzeum bejáratának és lépcsőházának falait gazdagon teleaggatta a *magyar vasművesség XVII. és XVIII. századi emlékeivel*. Igen sok érdekes és értékes multszázadi műtárgy van itt, mint cégérek, templomrácsok, falikarok, ajtóvaspántok stb. Az emeleti folyosórész sok művészi kivitelű XVII. századi vasemléket tartalmaz. Itt van a még *Széchenyi István gróf* által alapított Pesti Gőzhengermalom Társaság biedermeieres remek *vaspénzszekrénye*, amit a XIX. század 30-as éveiben készített a *pesti lakatosok céhe*.

Az *első terem* a „XVIII. századi műszaki tevékenység emlékei”-t tárja elénk igen-igen sok darabbal. Ugy ez a terem, mint a többi is azt mutatja, a *magyar mérnök mit munkálkodott* a múltban és a jelenben. Itt sorakoznak herceg *Batthyány-Strattman László* körmendi uradalomának mérnöki, műszaki munkái, miket *Liptay és Harangozó* mérnökök készítettek 1748-ban. A falon igen érdekes térkép van az osztrák-magyar határ kiigazításáról. Ezt 1717-ben *Maronini Jakab* császári mérnök vette fel és rajzolta meg.

Kempelen Farkas udvari tanácsos 1778-ban egy *írógépet* szerkesztett *Pardis Terézia* vak lány részére, ki *Mária Terézia* keresztlánya volt. Ez az írógép igazolta, hogy a *vakok rendszeres oktatása világszerte Kempelen Farkas érdeme*. Az írógép a művelődéstörténelemben, különösképpen a tiflo-pedagógia történetében első helyet biztosít a magyar tudósoknak. Egy vitrinben több értékes emlék között van a *habáni porcellángyártás és festés leírása 1772-ből*, *bányamérnöki műszerek*, melyek *Berzeviczy Sándor* tulajdonában voltak 1756-ban és más egyebek. A falak a legjobb írásu és rajzu térképekkel vannak tele.

A *második terem a műszaki oktatás emlékeit* tartalmazza. A *selmeci bányászati akadémia* volt a világ legelső bányaintézete: 1735-ben létesült, 1763-ban főiskola lett és 1770-ben akadémiai rangra emelkedett. Régi absolutoriumok és testimoniumok, tanárok arcképei, bányászati szabályok, szabályrendeletek 1703-ból. Régi pecsétnyomók és egy külön vitrinben a *selmeci diákok jutalmai*, életképei, érmei vannak. A falakon bányaképek láthatók.

„A mérnöki oktatás a *Pázmány Péter* tudományegyetem bölcsészeti karán 1782—1853.” Ennek az időnek az emlékeit tartalmazza a *harmadik* gazdag terem. A magyar mérnököket 1782-től 1853-ig a *Pázmány-tudományegyetemen* képezték ki. 1782-ben a pesti egyetem tanári kara javaslatára *II. József* császár állította fel a bölcsészeti kar kebelében az *Institutum Geometrico Hydrotechnicumot*, amellyel a műszaki felsőoktatás terén *12 évvel előztük meg a franciákat*. Eddig ugyanis mindig az 1794-ben létesített párizsi *Ecole Polytechnique-t* tekintették a világ első műgyetemének. Itt sorakoznak az *első egyetemi mérnöki oklevelek*, az egyetemi tanárok tankönyvei és jegyzetei. Itt láthatjuk a sok értékes emlék között a *szenci Kolleg. Oeconomicum* alapítólevelét 1763-ból, *Barabás* rajzait régi tanárokról és tanulókról, külön vitrinben különféle mérnöki műszereket és egyebeket.

A *negyedik* terem magába foglalja az 1846-ban létesített *József-ipartanoda* és a belőle 1856-ban, illetve 1872-ben lett királyi *József-műgyetem* oktatási emlékeit. A hatalmas üvegszekrényekben, vitrinekben, tárlókban, rajzok, jegyzetek, képek, absolutoriumok, különböző szakok oklevelei, feljegyzések.

Az *ötödik* terem anyaga: „Az iparoktatás fejlődése Magyarországon”. Különféle taneszközök, technológiai táblák, miket a kereskedelmi minisztérium készített és adott ki. A többi közt itt van *Volta-méter*, *Sinus-méter*, *kötélhajtás mintája*, régi *elektrométer*, *Watt-féle első gőzgép*, régi *cérnázógép* az *ujpesti textilipariskolából*, *fafaragások* ugyanonnan, *gőzszivattyús modellek*, *elektromos árammérők*.

A *hatodik* teremben a *magyar műszaki tevékenység XIX. századi emlékei*. *Vásárhelyi Pál* zsílip-tervei, rajzai, a *Kazán-szoros* tervrajza és más egyéb. *Vásárhelyi Széchenyi István* grófnak a *jobbkeze* volt. Mielőtt *Széchenyi* 1826-ban a *Lánchíd* tervét megvalósította volna, igen sok ötlet merült fel Buda és Pest városának *tartós és kevés költségbe kerülő állandó híddal*

való összeköttetésére. Ilyen hidat terveztek 1819-ben, mely a Dunát nagy *feszítőműves fahiddal* kötötte volna össze. Ennek nagyméretű, pontos rajzát láthatjuk itt a falon. Mellette másik hid-terv, a *Madersbach-féle csőhidé.* E teremben van még a *fonográf őse,* a legrégebb írógépek tömege, bányászati emlékek, térképek.

A *hetedik terem a finom mechanika és mérnöki műszerek szobája.* Eötvös báró gravitációs torziós ingája emelkedik ki a sok értékes tárgy közül. Egyedül ez az inga 19.000 pengő értéket képvisel. Az Eötvös-féle ingával kutatják a petroleumot, az ásványokat és a nemes fémeket, nemcsak hazánkban, hanem az egész világon. Itt vannak még mérnöki és szintező műszerek, távcső, audioncső, az 1917. évi *légelső rádiócső,* azután repülőgép, kilengésmérő, tájoló és igen sok finomabbnál finomabb tudományos eszköz.

A *nyolcadik* teremben régi karmantyus cserépcsövek a római korból és a XVI—XIX. századból. Bükkösdön a *Jeszenszkykastélyban* Lósy-Schmidt igazgató maga végzett ásatásokat és a többi között egy XVII. századból származó *igen értékes vízvezetéki facsövet talált.* Már a római korban is vaskarmantyúval szigetelték a vízvezetéki csöveket, amit az itt kiállított rómaikori csövek is bizonyítanak. Ezek azért nem voltak tartósak, mert a mindössze 8 cm. átmérőjű csövek *hamar iszapolódtak.* A főváros teljes vízvezetéki képét, a budapesti vízvezeték kialakulását láthatjuk itt.

A *kilencedik* a muzeum egyik legérdekesebb terme. A régi, talán ugy is mondhatjuk *ősrégi lámpák,* mécsesek, petroleum-, gáz-, cylinder-, forgó-, csavaros-, olaj- és végül villanylámpák gazdag gyűjteménye mesés tanulmány a szemlélőnek. *Ez mind a főváros igazán nemes adománya.* Tizenhat falitáblán Tungsram-égők, azok előállítására, vetítőlámpák, rádiócsövek gyártási fokozatai, *régi izzólámpák, amiket 1892-ben gyártottak.*

A *tizedik a gyújtószerek szobája.* Hazai és külföldi gyufák óriási sorozata, *Békés vármegye címere színes gyufafejekből gobelinszerűen kirakva,* régi *pneumatikus tűzgyújtókészülék,* öngyújtók, a budapesti kereskedelmi akadémia ajándéka. Koppantók sokasága, gyertyaöntőkészülékek stb., amelyekből színesen tárul elénk a gyújtószerek fejlődése. A gyufát nálunk *Irinyi János* tökéletesítette. Az ő emlékét örökíti meg *Horvay János* plakettje.

Az *elektrotechnika* a *tizenegyedik* teremben van összegyűjtve és magyarázó szöveggel ellátva. A fővárosi Elektromosművek adománya az egész szoba.

A *tizenkettedik* terem a hírközvetítésé. A világítási terem mellett *ez köti le legjobban a szemlélő figyelmét.* Mindkettő igen nagy lépést jelent az emberiség kulturájának fejlődésében. Itt láthatjuk az 1598. évi *holdfény-távíró*t és *Chudy József* 1787-beli *optikai és akusztikai távíróját, amellyel a franciákat öt évvel megelőzte.* Ez a mai írógéprendszerű gyorstávírók őse. Igen érdekes még az a *telefon, amit Standard 1900 elején készített a perzsa sah részére.* A hírközvetítés technikájának Magyarországon is nagy multja van. A XVIII. század második felében, amikor egész Európát izgalomba hozta a hírközvetítés technikai megoldásának kérdése, Magyarországon is akadtak férfiak, akik ezzel lelkesen foglalkoztak és terveket készítettek. Az utolsó terem fődíszze *Horvay János* szobrászművész gyönyörű alkotása, a gipszből készült hatalmas szobor: „*A hír.*“